

ואין לך עליו ולא כלום. (4)

ואולם אבני ורבא לא סבירא להו להא דרב חסדא,

על אכילת הפירות למפרע, וישיבם לרב אידי.

הגמרא דנה בדין שנים שנחלקו על שדה:

זה אומר של אבותי וירשתי את הקרקע מהם, וזה אומר של אבותי היא וירשתי

ב-לג ומשום דכיון דאודי אותו קרוב שרב אידי קרוב יותר — אודי, ומועילה הודאה זו גם

לא היה מוחל לו אלא מפני שהוא יותר קרוב; ואמנם כתבו התוספות, שלשון "לסוף אודי" דחוק הוא לפירוש זה, וכן דחוקה היא סברת אב"י ורבא.

ג. ולכן כתבו התוספות ש"גירסת ר"ח נראה לר"י עיקר, דלא גריס "לסוף אודי ליה", אלא גרס "לסוף אייתי [רב אידי] סהדי דאיהו קריביה" ו[גם] לא גרס "קרוב טפ"י, שלא היו מעידים שרב אידי קרובו היה טפ"י מההוא גברא, אלא היו מעידים שרב אידי קרובו היה, וההוא גברא לא היו מכירים אם הוא היה קרובו או לא, ולא היה לו שום עדי קורבה", וביאור טעמו של רב חסדא כתבו התוספות "לכך אוקמה רב חסדא בדידה דרב אידי, [משום] דהוי רב אידי ודאי [יורש], וההוא גברא ספק [ואין ספק מוציא מידי ודאי], והיה רב אידי תובע גם הפירות כיון שהודה שאכל, ורב חסדא פטר ליה במיגו דאי בעי אמר לא אכלי, כי אמר נמי אכלי ודידי אכלי, מהימן [שהרי אין זה נגד עדים, שהם הרי לא העידו שרב אידי קרוב יותר]".

ד. והנה בתוספות משמע, שלפי דברי העדים יתכן באמת שהשני הוא יורשו, ולא רב אידי, דאפשר — דרך משל — שרב אידי הוא בן אח, ואילו קרוב זה הוא בן הבן, והוא יורשו לבדו ללא רב אידי; ונתקשו האחרונים: למה זה חשוב "אין ספק מוציא מידי ודאי", כיון שלפי דברי אותו קרוב הוא היורש ולא רב אידי, ונמצא ספיקו של אותו קרוב הוא גם ספיקו של רב אידי, [ואין שייך "אין ספק מוציא מידי ודאי" אלא במקום שהאחד יורש בודאי כגון

הוצרך לבטל את המיגו, כיון שכלאו הכי אינו יכול לגבות עכשיו על ידי בית דין ואפילו אם יש לו מיגו ליפטר משבועה?!]

4. א. נתבאר על פי הרשב"ם, שכתב "אמאן קסמכת: לזכות באילן; אהאי: אהודאת פיו שמודה עכשיו שאתה קרוב יותר, והא איהו דאמר עד השתא "אנא קריבנא טפ"י" ואכל פירות בדין "כל דאלים גבר", וזה שמודה עכשיו, הרי הוא כנותן לך עכשיו את האילן מדעתו, אף על פי שלא זכית בו מן הדין"; ודברי הרשב"ם צריכים ביאור, שהרי סוף סוף כיון שהודה עכשיו שרב אידי הוא הקרוב יותר, ודאי שלמפרע לא היתה אכילתו מן הדין; וראה היטב דברי המהרש"א בעמוד ב; [ויש מן האחרונים שלמדו מדברי הרשב"ם שהודאת בעל דין אינה בגדר נאמנות, אלא בגדר התחייבות, אלא שאפילו הכי דברי הרשב"ם צריכים ביאור, כי ההתחייבות היא לפי מה שהיתה מחייבת אותו ההודאה, והרי לפי הודאתו חייב הוא להחזיר את הפירות].

ב. והתוספות כתבו שאין גורסים בגמרא "לסוף אודי ליה דאיהו קריב טפ"י", אלא "לסוף אודי ליה" ופירושו "לא היה רוצה לחלוק עם רב אידי ונתן לו הדקל בחינם, ולא בשביל שהיה קרוב יותר, ומשום הכי קאמר רב חסדא "הא איהו דאמר אנא קריבנא טפ"י", שמרצונו נתן לך ולא בשביל שאתה קרוב יותר"; ולפי פירוש זה טעמם של אב"י ורבא שחלקו על רב חסדא ואמרו "כיון דאודי אודי" הוא משום "דמסתמא

אותה מהם.

האי אייתי סהדי דאבהתיה היא; והאי אייתי סהדי דאכל שני חזקה, האחד הביא עדים על כך שהקרקע היתה של אבותיו עד יום מותם, ומעולם לא מכרו את הקרקע לאבותיו של זה; (1) ואילו השני – הטוען שהקרקע של אבותיו היא – לא מצא עדים שיעידו כטענתו, אך הביא עדים שהעידו כי הוא אכל שני חזקה.

ובפשוטו היה לנו להעמיד את הקרקע בחזקת זה שהביא עדים ששל אבותיו היתה,

שהרי זה שכנגדו אינו טוען שקנה את הקרקע ממנו, שתועיל לו חזקה לטענתו, ואילו טענתו כנגד העדים הרי אינה כלום; ומכל מקום **אמר רב חפדא** שיש להאמינו בטענתו ששל אבותיו היתה נגד העדים, ומשום ד"מה לו לשקר", כלומר: יש להאמינו ב"מיגו"!

שהרי **אי בעי אמר ליה** לזה שכנגדו: **מינד זבינתה**, [אילו היה רוצה היה טוען "קניתי ממך"], ונאמן אני בכך שהרי **אכלתיה שני חזקה**; ומתוך שיכול לטעון טענה שתעמידנו בקרקע, יכול הוא לטעון כנגד העדים ולומר

על פי שקדם ואכל מוציאין מידו, דלא מהימן במיגו של ספק להוציא ממון מן הוודאי. [וראה עוד פירושים אחרים ברמב"ן ובשאר הראשונים].

ו. **והרשב"ם הביא אף הוא בעמוד ב את גירסת הר"ח**, וכתב עליו "ולא נהירא לי, דהא לא מוכח הא סוגיא דשמעתא, שהודה על אכילת הפירות, אלא עדים היו בדבר, ולא היה יכול לכפור"; [וראה עוד שם בהגה שברשב"ם, ובמהרש"ל ומהרש"א על כך].

ז. ובעיקר סברת רב חסדא שהמיגו מועיל לו לגבי הפירות ולא לגבי הקרקע, העירו האחרונים, שאם סברת "מיגו" הוא בגדר בירור, אם כן איך שייך לומר שאומר הוא אמת לגבי הפירות ולא לגבי הקרקע, וראה מה שכתב ב"קובץ שיעורים".

1. כן כתב הרשב"ם; והנה כעין זה ממש נחלקו [רבה עם אביי] בגמרא לא א, ושם בהכרח אין הפירוש כדברי הרשב"ם, שהרי בהמשך אותו ענין מבואר שטען אחר כך "של אבותי שלקחה מאבותיך", הרי שלא היו עדים המעידים לא כן; וכתב המהרש"א, שאכן אין שתי סוגיות אלו

שהוא בן, ויש ספק על אחר אם גם הוא בן או בן הבן], וראה בזה בט"ז באבן העזר סימן קסג ס"ג, וב"קובץ הערות" ליבמות סימן מ.

אך הרמב"ן כתב: "לסוף אייתי סהדי דאיהו קריביה וראוי לירושה במקום כל אדם, כגון שהעידו שאין לו בנים למת, וזה היה בן אחיו או מזרע אחיו, שודאי הוא יורש, וההוא גברא לא ידע בברי אם היה ראוי לירושה במקום רב אידי או לא, כגון שהיו לו אחים למת ואחי האב, ולא היה יודע אם הוא מבני אחיו וראוי ליטול מחצה אפילו לאחר שבאו עידי קורבת רב אידי, או שמא הוא מזרע אחי אביו של מת ואינו ראוי לירושה במקום רב אידי".

ה. **ואף בטעמים של אביי ורבא נחלקו התוספות והרמב"ן:**

דעת התוספות: רבא ואביי סברי, כיון שאכל פירות ואודי חייב לשלם, ולא מהימן במיגו, הואיל והקרקע יוצא מתחת ידו מן הדין, דבקרקע ליכא מיגו, וראה תוספת ביאור בזה ב"קובץ שיעורים" חלק ב סימן ג אות יג.

דעת הרמב"ן: אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא, דכיון דרב אידי ודאי, והאי גברא טעין שהוא ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי, אף

ששל אבותיו היא.

ואולם **אביו ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא**, ומשום ד"מה לי לשקר" במקום עדים שמכחישים אותו – **לא אמרינן**.

מעשה בכהוא גברא דאמר ליה לחבריה "מאי בעית בהאי ארעא [מה מעשיך בשדה שלי]"?

אמר ליה המחזיק למערער "מינך זבני ואכלתיה שני חזקה, [ממך קניתיה ואכלתי שני חזקה]"!

אזל המחזיק ואייתי סהדי דאכלה תרתי שני הלך המחזיק ולא מצא עדים אלא על שתי שנים בלבד שהוא מחזיק בשדה!

אמר רב נחמן: היות ואין לו עדות על חזקת שלש שנים **הדרא ארעא** [חוזרת הקרקע למערער], והדרי נמי פירי ומשלם המחזיק למערער את ערך הפירות שאכל בשתי השנים שהחזיק בה, שהרי אכל את של המערער.⁽²⁾

אמר רב זביד: אם כשטען לו המערער "מאי

במיגו, אם אין הוא נאמן לגבי הקרקע; וראה עוד מה שהוסיף הרשב"ם מסוגיא דלעיל גבי קריביה דרבי אידי.

ב. **לכאורה נראה כוונת הרשב"ם**, שאף אילו לא היה לו "מיגו" לא היה משלם פירות של שלש שנים, שהרי ממה נפשך: אם אכן אכל שלש שנים פירות הרי החזיק ואף השדה שלו, וכמו שכתבו התוספות "אבל פירי דשנה שלישית לא הדרי, דאי מהימן במאי דאמר שאכלה שלש שנין, גם הקרקע תהיה שלו", ואם כן כוונת הרשב"ם היא, שאילו לא היה לו "מיגו" כי אז היינו מקבלים את הודאתו שאכל פירות שלש שנים פחות יום, והיינו מחייבים אותו על ימים אלו; ואולם יש לעיין בכל זה מדברי הגמרא לקמן לד א גבי עד אחד שמעיד על אכילת שלש שנים, ראה שם גם בהערות.

ג. **כתב רבינו יונה** בכיור החידוש בדברי רב נחמן בשני אופנים:

האחד: אף על פי שהניחו לזה לירד בקרקע ולא מחה, לא אמרינן שמחל על הפירות, ולהוציא מהסברא האמורה בגמרא לעיל כט א: "שתא קמייתא מחיל אינש, תרתי מחיל".

השני: אף על פי שהוא נאמן לטעון "לפירות ירדתי", אבל כשטען "לקוחה היא בידי" אינו

עוסקות באותו אופן, והביא כן גם מה"נמוקי יוסף" בשם הר"ן; ולפי זה כתב המהרש"א, שאפשר לגרוס בגמרא לעיל "אמר רבא מה לו לשקר", ודלא כהתוספות שם שכתבו לגרוס "רבה", משום שרבא הרי אומר בסוגייתנו "מגו במקום עדים לא אמרינן", ולפי הרשב"ם והר"ן ששתי סוגיות הם, אם כן יש לומר, שאם כי רבא סובר לעיל שהוא נאמן במיגו, היינו משום שיש לפרש את דבריו "של אבותי שלקחה מאבותיך" [ראה בראשונים שם], מה שאין כן בסוגייתנו אף רבא מודה שאין אומרים מיגו במקום עדים, [ומיהו תיקשי: אם כן איך יתכן שסובר רב חסדא להאמין למיגו במקום עדים, וכמו שתמהו הראשונים שם].

2. א. **כתב הרשב"ם**, שאינו משלם את הפירות, אלא אם באו עדים על אכילת שתי שנים, אבל אם אין ראיה אחרת שאכל אלא הודאתו בלבד, כי אז נאמן הוא לטעון שאת שלו אכל, במיגו שלא היה מודה אלא באכילה מינימלית שיש בה כדי חזקה, ולכן הוא נאמן לומר ששלו אכל; והעירו האחרונים [ראה ש"ך קלט ה], שדברי הרשב"ם בזה הם שלא כדברי התוספות בעמוד א בד"ה ה"ג, שאי אפשר להאמינו לגבי הפירות

בעית בהאי ארעא, טען המחזיק ואמר "לפירות ירדתי [קניתי ממך זכות לאכול פירות בקרקע]" הרי זה נאמן, ופטור הוא מלשלם למערער את דמי הפירות שאכל.

שהרי לאו מי אמר רב יהודה:

האי מאן דנקיט מנלא ותובילא (3) בידיה, ואמר "איזיל איגדריה [אלקוט פירות התמרים, שהוא נקרא "גדירה"] לדיקלא דפלניא, דזבניה ניהלי", מהימן, ומשום דלא חציף איניש הגזר דיקלא דלאו דיליה —

הלוקח בידו כלי בצירת תמרים, ואומר: הולך אני לגדור את תמרי הדקל של פלוני שקניתי מבעל הדקל — שאינו לפנינו —

זכות זו, אין בית הדין מעכבים בידו, ומשום שסברא היא: אין אדם חצוף לגדור את תמרי דיקלו של אחר. (4)

ואם כן הכא — שטען "לפירות ירדתי" — נמי נאמן הוא, ומשום דלא חציף איניש למיכל פירי דלאו דיליה. (5)

ותמהינן: אי הכי ארעא נמי, כלומר: אם כדברך, למה דוקא כשטען מתחילה "לפירות ירדתי" פטור הוא להחזיר את הפירות, והרי אפילו כשטוען על הקרקע שהיא שלו, יהא נאמן ביחס לפירות שלא להחזירם, ומאותו טעם! (6)

ומשנינן: כשטוען על ארעא אין להאמינו

משום דקאמר בפרהסיא "איזיל ואיגדריה" קאמר דלא חציף, דאפילו ליקט בצנעא נמי שייך "לא חציף איניש", אם לא שלקחם דרך גניבה.

ג. הקשו התוספות: לשם מה צריכה הגמרא לומר גבי מי שאכל את הפירות וטען לפירות ירדתי שהוא נאמן משום "לא חציף", והרי תיפוק ליה משום שהוא תפוס וככל מטלטלין שאם הוא תפוס בהם הרי הוא נאמן לטעון "שלי הם" ומשום ד"חזקה מה שתחת יד אדם הרי אלו שלו"; ותירצו התוספות, שהוצרכו לטעם זה במקום שהוא אינו תופס, וראה מה שכתב בביאור דבריהם בחידושי הגרנ"ט.

5. כתב הרשב"ם בד"ה אם טען ואמר לפירות ירדתי נאמן: במה שאכל למפרע, ובשבועת היסת; וכוונתו בזה, על פי שכתב הרשב"ם, שאין סברא זו מועילה ללקוט לכתחילה כנגד בעל הבית המכחיש את קניית הפירות, אלא שלענין למפרע מועילה סברא זו, שלא יצטרך להשיב את הפירות; וכן כתב גם בד"ה מהימן.

6. הנה לשון הרשב"ם הוא: "אי הכי אפילו

נאמן אפילו לגבי הפירות שאכל, אף על פי שלא חציף איניש למיכל ארעא דלאו דיליה וכדמוכח לקמן [בהמשך הסוגיא, ומשום שאומרים לו "אחוי שטרך"].

3. פירש הרשב"ם: כלי גודרי תמרים, המגל לגדור, ותובילא הוא חבל לעלות בו מפני גובהו; ויש מפרשים שתובילא הוא סל לקבל בו את הפירות.

4. א. כתב הרשב"ם, שאין זה מועיל כנגד טענת בעל הבית האומר "לא הורדתי לפירות", שאם כן כל אדם ירד ויאכל את פירותיו של השני, ולא נחוש לזעקותיו של בעל השדה; ואינו מועיל אלא לענין שאין בית הדין מעכב בידו מליירד ולאכול פירות קרקע שידוע לבית דין שהיא של אחר ובעל השדה אינו לפנינו; ומיהו אם כבר אכל את הפירות, נאמן הוא מטעם זה שלא להשיב את הפירות, אף שבעל השדה מכחיש את טענתו, וכדמוכח מן הסוגיא; וכן היא דעת התוספות.

ב. כתבו התוספות "לא חציף איניש: לאו

שלי" ?!

אמר ליה המחזיק למערער "מינך זבנית ואכלתיה שני חזקה [ממך קניתיה ואף אכלתיה שני חזקה]!"

ומיהו לא אייתי אלא חד סהרא דאכלה תלת שני [לא היה לו אלא עד אחד המעיד על חזקת שלש השנים שטען]!

סבור רבנן קמיה דאביי למימר: יחזיר הקרקע שהרי אין לו שני עדי חזקה, ומאחר שאינה שלו, מתחייב הוא על פי העד לשלם את הפירות שאכל, ומשום דהיינו נסכא דרבי אבא! (7)

אפילו ביחס לפירות, כי אמרינן ליה: "אחוי שטרך [הראה את שטרך שקנית את הקרקע]", ומדאין לו שטר הוי ריעותא, אבל על פירות אין דרך לעשות שטר, כדמפרש ואזיל.

ומקשינן: אי הכי כשטוען על פירי בלבד [לפירות ירדתי] נמי, נאמר לו "אחוי שטרך" שירדת לפירות?!

ומשנינן: שטרא לפירי לא עבדי אינשי, אין דרך האנשים לעשות שטר על "קנין פירות" בלבד!

מעשה בההוא גברא דאמר ליה לחבריה "מאי בעית בהאי ארעא [מה מעשיך בקרקע

מסברא ד"לא חציף", ממילא נאמן הוא גם להבא, ומשום שלא ניתנו דבריו ליחלק. וראה ב"שער המשפט" סימן קלז וסימן קמו, שהקשה לשיטת התוספות: כשם שכתבו התוספות בעמוד א לגבי מיגו, שהיות והקרקע יוצאת מתחת ידו אין מאמינים לו על הבפירות, אם כן הוא הדין לגבי סברת "לא חציף" יש לנו לומר כן? וכתב דאין הכי נמי ודברי הגמרא כאן הם אליבא דרב חסדא שאינו סובר כן, וראה עוד שם.

7. נתבאר על פי הרשב"ם בפירוש שני; ולא נתבאר בפירוש בדברי הרשב"ם, אם לפי סברת הגמרא עכשיו, יכול הוא לתובעו על אכילת כל שלשת השנים, או שתובעו על אכילת שלש שנים פחות משהו, דאילו על אכילת שלש שנים איכא ממה נפשך: אם אכלם הרי שלו הם, מטעם חזקה, [ראה תוספות סוף ד"ה ואי טעין].

ובפירוש ראשון ביאר הרשב"ם, שאין כוונת הגמרא אלא לומר שהיות ואין לו אלא עד אחד על החזקה, אינו נאמן לטעון ששלו היא

ארעא נמי, כי טעין ד"זכינתה מינך" ליהמנוהו בלא עדי חזקה, דלא חציף למיחת בארעא דלא דידיה היא ולמיכל פירותיה", ופשטות לשונו משמע, שיהא נאמן לגבי הקרקע, וכן כתב הרשב"א בשם יש מפרשים [הובא בשיטמ"ק].

אך התוספות כתבו שאי אפשר לפרש כן, שהרי אף כשטוען שקנה את הפירות אינו נאמן אלא למפרע כשהבעלים מכחישים [וכמו שכתב גם הרשב"ם עצמו, כמבואר בהערה לעיל]; אלא פירשו את כוונת הגמרא: "אי הכי אפילו כשטוען על ארעא נמי, יהא נאמן לגבי הפירות", דהיינו שאם כי אין אנו מאמינים אותו שהקרקע היא שלו לגבי מכאן ולהבא, מכל מקום לגבי הפירות שכבר אכל, יהא נאמן אף אם לא טען "לפירות ירדתי", אלא שטען "הקרקע היא שלי", ועל פי דבריהם נתבאר בפנים.

וכתב הרשב"א בשם יש מפרשים "דארעא ממש קאמר, והרי הוא כפירות שאכל כיון דנחית וקאי בגויה", וכתבו האחרונים לפרש את כוונתו: היות ועל זמן העבר צריך להאמין לו

אלא שטוען "דידי חטפיי" — אמר רבי
אמי:

חיבי נדייננה דייני להאי דינא [כיצד ידונו דל-א
הדיינים דין זה, שקשה לדונו]!?

שמא תאמר דלישלם, כלומר, יחזיר החוטף
את הנסכא, וכדרך שהיינו אומרים אילו היו
שני עדים מעידים על החטיפה?

הרי ליכא תרי סהדי [אין שני עדים] על
החטיפה אלא עד אחד בלבד, ובמיגו שהיה
יכול לטעון "לא חטפתי", יש להאמינו גם
בטענת "דידי חטפיי".

שמא תאמר דליפטררה, ומשום מיגו זה
שהיה יכול לטעון "לא חטפתי"?

הרי איכא חד סהדא [יש עד אחד] המעיד על
החטיפה, ואילו היה טוען "לא חטפתי" הרי
היה צריך לישבע להכחישו.

שמא תאמר דלישתבע החוטף, היות והעד
מחייבו שבועה?

הא אמר, הרי מודה הוא שמיחטף חטפה,
ואילו העד הרי מחייבו שבועה שלא חטף

—

ואם כן הרי נמצא, דכיון דאמר החוטף
דחטפה, הוה ליה כגזלן אצל שאר שבועות

דמעשה בהוה גברא דחטף נסכא מחבריה
[מעשה באדם שחטף חתיכת כסף מחבירו],
אתא הנחטף לקמיה דרבי אמי, הוה יתיב
רבי אבא קמיה [יושב היה רבי אבא לפני]
דרבי אמי כשבא דין זה לפני רבי אמי:

אייתי הנחטף חד סהדא דמיחטף חטפא
מיניה, [לא היה לנחטף אלא עד אחד
שמעיד על חטיפת הנסכא]!

ואמר ליה החוטף לרבי אמי "אין חטפיי,
ומיהו דידי חטפיי, [אכן מודה אני במעשה
החטיפה, ומיהו את שלי חטפתי]".

ואילו היו באים שני עדים המעידים על
החטיפה, כי אז אין הוא נאמן לומר "דידי
חטפיי".⁽⁸⁾

ואילו לא היה אפילו עד אחד המעיד על
החטיפה, כי אז היה זה נאמן לומר "דידי
חטפיי" ואף שמודה הוא בגוף החטיפה, כי
מיגו שהיה יכול לומר לא חטפתי, והיה
נאמן; אף כשטוען הוא "חטפתי ושלי
חטפתי", הרי הוא נאמן.

ואילו היה עד אחד מעיד על החטיפה, והיה
זה טוען: "לא חטפתי", היה נאמן לישבע
להכחיש את העד.

אך במקרה זה שלא היה אלא עד אחד על
החטיפה, ואין החוטף מכחיש את החטיפה,

אם כן יש לו עדים, ד"העמד ממון על חזקתו",
וזה המוחזק בו אין אדם יכול להוציא ממנו בלי
ראיה.

ובפשוטו, עיקר הטעם שאינו נאמן לטעון כן,
הוא משום ש"חזקה מה שתחת יד אדם הרי אלו
שלו", וכן נקטו האחרונים.

"ודומיא בעלמא מדמינן אותו" לנסכא דרבי
אבא; וצריך תלמוד לפירוש זה לבאר את המשך
הגמרא לקמן לד א "אמר ליה אביי מי דמי"
ראה שם.

8. לשון הרשב"ם הוא: "שאין אדם נאמן לחטוף
דבר מיד חברו, ולומר "שלי אני חוטף", אלא